

УДК 378.016 (045)

Онофрійчук Л. О.,

доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, кандидат педагогічних наук, доцент

СКРАЙБІНГ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розкрито одну з інноваційних технологій, яка допомагає візуалізувати навчальний матеріал. Техніка скрайбінгу ґрунтується на положеннях комплексного використання провідних аналізаторів, що діють на студента та сприяють успішному засвоєнню інформації.

Визначено основний зміст означеної технології та подано її загальну характеристику. Розкрито особливості різних видів скрайбінгу: мальований скрайбінг; аплікаційний скрайбінг; магнітний скрайбінг; комп'ютерний скрайбінг; відеоскрайбінг; комбінований скрайбінг.

Наголошено на доречності використання викладачем закладу вищої освіти скрайбінгу як активного методу навчання під час лекції. Визначено функції викладача, який використовує означену технологію для кращого розуміння та запам'ятовування матеріалу під час лекції. Окреслено основні етапи підготовки скрайбінг-презентації та основні онлайн-сервіси, які допоможуть її створити.

Визначено перспективи застосування скрайбінгу як засобу розвитку критичного мислення студентів.

Ключові слова: скрайбінг, скрайбінг-фасилітація, скрайбінг-презентація, відеоскрайбінг, візуалізація, навчальний процес, лекція, студент, викладач.

Постановка проблеми. Ключовою умовою входження системи вищої освіти в європейський освітній простір визначено підвищення якості підготовки студентів у закладах вищої освіти (ЗВО). Реалізація цього завдання здійснюється викладачем ЗВО на основі вибору форм і методів організації навчання, використання засобів сучасних інформаційних технологій. Це спонукає до впровадження інноваційних технологій в освітній процес ЗВО, що робить його різноманітним і цікавим, сприяє більш ґрунтовному засвоєнню матеріалу, активному науковому пошуку, підвищенню самостійної творчої роботи студентів.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Проблема візуалізації навчального матеріалу, активізації пізнавальної та мисленнєвої діяльності студентів є досить актуальною. Лекція як активна форма викладання в закладі вищої освіти розглядається в роботах А. Алексюка, В. Каплінського, В. Кобаля, З. Курлянд, О. Малихіна, О. Лаврентьева, Г. Матукова, І. Павленко та ін. Скрайбінг як предмет дослідження відображається в роботах Л. Білоусової, П. Богущ, Е. Парка, Н. Сидорук та ін.

Мета статті – аналіз особливостей застосування скрайбінгу як активного методу навчання в освітньому процесі закладу вищої освіти, що сприяє кращому розумінню й запам'ятовуванню матеріалу під час лекції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміст освіти реалізується в різних

формах навчання. Провідною формою навчання у ЗВО, починаючи ще з часів середньовіччя, є лекція. Саме вона визначає способи здійснення всіх видів і форм навчання в закладі вищої освіти, закладає основи розуміння та ставлення до предмета.

В. Каплінський [3] розглядає навчальну лекцію як логічно завершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, за необхідності, засобами наочності та демонстрацією дослідів. Лекція покликана формувати в студентів основи знань певної наукової галузі, а також визначати напрямки, основний зміст і характер усіх інших видів навчальних занять і самостійної роботи з відповідної навчальної дисципліни.

У процесі навчання викладач виконує роль джерела інформації, тобто людини, яка володіє глибокими пізнаннями в певній галузі. Для студентів він є експертом із предмета, який викладає; як мотиватор він спонукає появу в студентів інтересу до знань (дисципліни), а як натхненник навчає переборювати труднощі в навчанні, формує віру в успіх, досягнення мети. Як методист викладач повинен володіти ефективними прийомами передавання знань, бути гарним педагогом, а не лише фахівцем у певній галузі знань. Як наставник він повинен мати авторитет у студентів, володіти високими моральними якостями, знати, як розв'язати той або інший конфлікт. Роль контролера припускає постійний контроль викладача за якістю знань студентів. Виконання всіх цих ролей робить викладача професіоналом своєї справи. Однак, на думку науковців [5], для найбільшої ефективності організації конструктивної взаємодії викладача зі студентами особливу увагу варто приділити питанню мотивації навчання студентів. Викладач ЗВО – це й науковець, оскільки дидактичним завданням лекції є не тільки ознайомлення студентів з основним змістом, принципами, закономірностями, ідеями, але й задавання напряму міркувань для подальшої самостійної роботи студентів.

Однією з умов успішного оволодіння навчальним матеріалом є мотивація. Розвиток позитивної навчальної мотивації у студентів є умовою особистісного розвитку та ефективної професійної підготовки. Фактор мотивації для успішного навчання є основним, тому для ефективної побудови освітнього процесу важливим є високий рівень мотивації до навчання здобувачів освіти. Вважаємо, що причиною нерегулярної й нецілеспрямованої навчальної діяльності студентів під час занять є відсутність мотивації.

На створення у студентів навчальної мотивації впливає можливість проявляти в навчанні розумову самостійність і ініціативність. Чим активнішими є застосовувані методи навчання, тим легше зацікавити предметом вивчення студентів. Також вагомим чинником формування стійкого інтересу до навчання в сучасності є комп'ютеризація, поширена в освітньому просторі.

Процес візуалізації складного змісту просто й доступно, під час якого замальовка образів відбувається безпосередньо під час ознайомлення з інформацією, називається скрайбінгом [7]. Це нова техніка презентації, винайдена британським художником Е. Парком для британської організації наукових знань. Скрайб-презентація відображає ключові поняття розповіді та взаємозв'язок між ними. За допомогою означеної техніки викладач може привернути увагу слухачів, забезпечити їх додатковою інформацією та виокремити головні моменти доповіді. Скрайбінг широко використовують в освіті.

Під час скрайбінгу має вияв «ефект паралельного проходження», коли всі чують і бачать приблизно одне й те ж; при цьому графічний ряд фіксується на ключових моментах аудіоряду. Наразі скрайбінг – це інноваційна технологія, за допомогою якої можна привернути увагу слухачів, забезпечити їх додатковою інформацією та виокремити головні моменти доповіді.

В. Кобаль [4] однією із провідних характеристик традиційних методів навчання визначив те, що в активному стані перебуває тільки викладач, а студенти пасивно сприймають інформацію, тобто навчання має інтелектуально пасивний характер. Так, традиційні форми й методи навчання передбачають передавання знань, але не завжди формують професійні вміння й навички в майбутніх фахівців. Застосування активних

методів навчання забезпечує активізацію пізнавальної діяльності студентів, підвищення мотивації й емоційності навчання, формування професійних умінь і навичок. Саме тому лекція викладача ЗВО повинна одночасно супроводжуватися ілюстраціями – малюнками фломастером на білій дошці. Студенти чують і бачать одночасно приблизно одне й те ж, що полегшує сприйняття інформації. Це насамперед мистецтво відображати своє мовлення в малюнках; при цьому процес відбувається в реальному часі паралельно з доповіддю мовця.

Одним із перших, хто здогадався використовувати скрайбінг як продуктивний та інтерактивний засіб для концептуалізації інформації, став американський викладач Пол Богуш.

Л. Білоусова, зазначає, що «скрайбінг» – це «технологія візуалізації, яка забезпечує відображення ключових моментів змісту навчального матеріалу (властивостей об'єкта навчання, його внутрішніх і зовнішніх зв'язків) шляхом використання простих графічних елементів (малюнків, піктограм, символів, слів, схем, діаграм), що послідовно створюються на екрані відповідно до її усного викладу (або аудіоряду)» [1, с. 39]. На перший погляд може здатися, що така технологія – не зовсім зручна для викладача, адже потребує елементарних навичок малювання. Насправді сутність технології полягає у створенні досить простих зображень, що, звичайно, передбачає певні тренування для їх якісного виконання, проте зовсім не обов'язково – художнього таланту. Нині скрайбінг – це інноваційна техніка, яка допомагає привернути увагу слухачів, забезпечити їх додатковою інформацією та виокремити її головні моменти.

Існує декілька видів скайбінгу: класичним видом скрайбінгу є мальований скрайбінг, коли художник (скрайбер) зображує в кадрі картинки, піктограми, схеми, діаграми, записує ключові слова. Це відбувається паралельно з текстом, що звучить за кадром; аплікаційний скрайбінг – на довільний фон у кадрі накладаються чи наклеюються готові зображення, які відповідають тексту, що озвучується; магнітний скрайбінг є різновидом аплікаційного, але готові зображення кріпляться магнітами на презентаційну магнітну дошку; комп'ютерний скрайбінг передбачає використання спеціальних програм або онлайн-сервісів, наприклад PowToon, VideoScribe та інших, за допомогою яких можна створювати відео за готовими шаблонами; відеоскрайбінг – це знімання мальованого, аплікаційного або іншого виду відео; комбінований скрайбінг як поєднання різних форм зображення [1, с. 40].

Аплікаційний скрайбінг та онлайн-скрайбінг передбачають використання певної бази готових зображень та програмного забезпечення для більш комфортного створення скрайбу. Скрайб-презентація за змістом є значно яскравішим засобом наочності порівняно з традиційною, адже формує яскраві візуальні образи, що сприяють більш емоційному сприйняттю візуального матеріалу й викликають неабияку зацікавленість у студентів.

Н. Сидорчук [8] у ЗВО пропонує використовувати два види скрайбінгу для унаочнення інформації на заняттях, підкріплення пояснення відповідними схемами чи малюнками на дошці: фасилітацію та відеоскрайбінг.

Скрайбінг-фасилітація (допомагати, полегшувати, сприяти) – це переклад інформації зі словесної форми у візуальну та фіксування її у режимі реального часу, супроводження розповіді схематичними малюнками, графіками, діаграмами в реальному часі. Такий формат практикується викладачами найчастіше під час практичних занять.

Відеоскрайбінг – це короткі яскраві відеопояснення з певних питань, які супроводжуються схематичними малюнками. Класичним прикладом такої візуалізації є принцип викладання ютуб-каналів. Перевагою відеоскрайбінгу є те, що відеоролик можна використовувати безліч разів; також цей вид діяльності викликає у студентів особливу зацікавленість.

Н. Сидорчук [8] головною метою скрайбінгу вважає допомогу студентам опанувати зміст та запам'ятати суть нової інформації завдяки залученню візуалізації. Головне завдання цієї техніки – донести інформацію в максимально зрозумілому і привабливому для студента форматі.

Перш, ніж візуалізувати, викладач повинен окреслити головний зміст, який планує донести до студентів. Це необхідно, щоб через надмірну кількість образів не втратився сенс змісту лекції. Тому рекомендують здійснювати підготовку таким чином: визначити ідею, яка повинна бути зрозумілою й актуальною; обрати спосіб візуалізації залежно від мети й доступних засобів (яким чином буде зображено головний зміст (малюнок, аплікація, магніти тощо); підготувати сценарій, тобто заздалегідь продумати план розповіді й дібрати відповідне візуальне відтворення до кожного з етапів; зробити заготовки для здійснення певного виду скрайбінгу (маркери чи кольорову крейду для мальованого; наліпки, аплікації, магніти, 3D-ручки для інших видів). Якщо заплановано відеоскрайбінг, потрібно обрати найбільш зручну для програму, у якій можна створити та змонтувати сюжетні складові в єдиний відеоряд. На фінішному етапі необхідно перевірити, чи створені образи достатньою мірою відтворюють теоретичний зміст, а пояснення вміщується в запланований час.

Переваги скрайбінгу полягають в організації та аналізі отриманої інформації, інтеграції нових можливостей для свідомого й активного засвоєння матеріалу, компактного подавання та продуктивного запам'ятовування. Новизна і привабливість означеної техніки дає змогу на її основі організувати самостійну роботу студентів, спрямовану на опрацювання вивченого матеріалу, відтворення власного ставлення до нього.

Нині стрімкий темп навчання, коли впродовж лекції необхідно засвоїти значний обсяг інформації, великий загаль завдань, які виносяться для самостійного опрацювання, перетворюють навчання на бездумне занотовування або переписування тексту, коли пояснення викладача не сприймається. Використання скрайбінгу для візуалізації навчального матеріалу робить його сприймання більш доступним і легким, систематизованим та наочним. Скрайбінг одночасно залучає різні органи чуттів: слух та зір, а також уяву студентів, що сприяє кращому розумінню та запам'ятовуванню.

Саме ці особливості скрайбінгу як сучасного методу навчання допомагають доступно й легко пояснювати складний матеріал, сприяють розвитку освіти. Доречно відзначити також доступність такого навчання, адже використовувати цю техніку на навчальних заняттях спроможний кожен викладач, щоб привернути увагу, забезпечити студентів додатковою інформацією та виокремити головні моменти.

Для створення скрайбінгу пропонують користуватися низкою сервісів [7]. GoAnimate дає змогу перетворити презентацію на мультиплікаційний фільм: кожен елемент має стандартні (колір, розмір) та індивідуальні налаштування (настрій персонажа, декомпозиція фону), а сервер пропонує велику колекцію дій з персонажами; у разі виникнення проблем можна користуватися підказками. PowToon – у сервісі вся анімація створюється від слайда до слайда, додаток має кнопки управління, часову шкалу, вікно попереднього перегляду, список слайдів і перемикач вибору елементів; Wideo забезпечує можливість додавати у презентацію зображення, персонажі, текст і музику; Moovly є одним із найпростіших інструментів для виготовлення анімованих презентацій, у якому багато елементів промальовується за допомогою ручки. Цей сервер дає можливість безкоштовно створювати необмежену кількість презентацій тривалістю до 10 хв. Додаток iPad дозволяє створювати прості скрайбінг-презентації, у яких спочатку необхідно записати звукову частину презентації або завантажити готовий аудіофайл, а потім намалювати ілюстрації до кожної тези. Особливість програми в тому, що візуальна частина презентації залежить від вашого вміння малювати, оскільки в ній немає готових шаблонів. VideoScribe створений із принципом: від часткового до цілого; після завершення роботи отримуємо не інтерактивну презентацію, а відео.

Сучасні студенти є учасниками освітнього процесу, невід'ємною чинником якого є комп'ютерні технології та Internet. Викладач, використовуючи означені сервіси, урізноманітнює процес активного навчання.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, скрайбінг є новою формою невербального передавання знань, творчої візуалізації інформації, спрощеного та

прискороного засвоєння нового матеріалу, розвитку комунікативних навичок, креативного та системного мислення студентів.

Перспективи наукових розвідок щодо цього напряму вбачаємо в поглибленому й детальному дослідженні ефективності використання скрайбінгу під час викладання дисциплін циклу професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Білоусова Л. І. Візуалізація навчального матеріалу з використанням технології скрайбінг у професійній діяльності вчителя / Л. І. Білоусова, Н. В. Житеньова // Фізико-математична освіта. – 2016. – Вип. 1. – С. 39–47.
2. Бибрих Р. Р. Особенности мотивации и целеобразования в учебной деятельности студентов младших курсов / Р. Р. Бибрих, И. А. Васильева // Вестник МГУ. – 1987. – №2. – (Серия 14 «Психология»). – С. 12–15.
3. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник / В. В. Каплінський. – Вінниця : ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015.– 224 с.
4. Методика викладання у вищій школі : навчально-методичний посібник / уклад. : В. І. Кобаль. – Мукачево : Вид-во МДУ, 2016. – 203 с.
5. Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник / [Малихін О. В., Павленко І. Г., Лаврентьева О. О., Матукова Г. І.]. – Сімферополь : Дайфі, 2011. – 270 с.
6. Дусаविцкий А. К. Мотивы учебной деятельности студентов : учеб. пособие / А. К. Дусавицкий. – Харьков : ХГУ, 1987. – 55 с.
7. Огляд сервісів для розробки скрайбінг-презентацій [Електронний ресурс] // Електронний ресурс для вчителів з основ технології скрайбінгу. – Режим доступу : <https://sites.google.com/site/ckrajbingprezentacii/servisi-skrajbingu> (дата звернення: 13.02.2020).
8. Сидорчук Н. Г. Скрайбінг : інновації та традиції аудіовізуальної підтримки навчального процесу / Н. Г. Сидорчук // Креативна педагогіка : наук.-метод. журнал / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Житомир : Полісся, 2016. – Вип. 11. – С. 57–64.

Онофрийчук Л. О., Скрайбінг как современная форма визуализации учебного материала в заведении высшего образования

В статье раскрыта одна из инновационных технологий, которая помогает визуализировать учебный материал. Техника скрайбінга основывается на положениях комплексного использования ведущих анализаторов, действующих на студента и способствующих успешному усвоению информации.

Определено основное содержание указанной технологии и дана ее общая характеристика. Представлены особенности различных видов скрайбінга: рисованный скрайбінг; аппликационный скрайбінг; магнитный скрайбінг; компьютерный скрайбінг; видео-скрайбінг; комбинированный скрайбінг.

Раскрыто уместность применения преподавателем учреждения высшего образования скрайбінга как активного метода обучения на лекции. Определены функции преподавателя, который использует указанную технику для лучшего понимания и запоминания материала во время лекции. Предложены этапы подготовки скрайбінг-презентации и основные онлайн-сервисы, которые помогут ее создать.

Определены перспективы использования скрайбінга как средства развития критического мышления студентов.

Ключевые слова: скрайбінг, скрайбінг-фасилитация, скрайбінг-презентация, видеоскрайбінг, визуализация, учебный процесс, лекция, студент, преподаватель.

Onofrychuk, L. O. Scribing as a Modern Form of Visualization of Educational Material in Higher Education Institutions

The article describes one of the innovative technologies that helps to visualize teaching material. Scribing technology is based on the provisions of integrated use of leading analyzers acting on the student and contributing to the successful assimilation of information.

The basic content of the specified technology is determined and its general characteristic is given. Features of different types of scribing are presented: drawn scribing; application scribing; magnetic scribing; computer scribing; video scribing; combined scribing.

The expediency of using the higher education teacher of scribing technology as an active method of teaching at a lecture is revealed. The functions of a lecturer who uses the aforementioned technology to better understand and remember the material during the lecture are identified. The stages of preparation of a scribing presentation and the basic online services that will help to create it are submitted.

The prospects of using scribing as a means of developing students' critical thinking have been determined.

Key words: scribing, scribing-facilitation, scribing-presentation, video-scribing, visualization, educational process, lecture, student, teacher.